

Delincvența juvenilă în județul Caraș-Severin: cauze și corelații

Milica Vișan (Georgescu)*

Universitatea București

Marius Toc**

Serviciul Județean de Medicină Legală Caraș-Severin

Alina Decsei-Radu***

Universitatea Oradea

Abstract: *Over the two decades post-Revolution, the evolution of juvenile delinquency in Romania was influenced both by the emergence of new "risk" factors, such as: lack of jobs, poverty of the population, increasing families with 'problems' and the number of abandoned children, intensification of destructuring of traditional families, changing family model promoted by society, decreasing the role of social institutions involved in the formation of young personality, and as well the ineffective system for reintegrating juvenile offenders, through the abolition of institutions included in this system. In this paper, we intend to make a diagnosis of the phenomenon of juvenile delinquency, in the county Caras-Severin, focused mainly on crimes of theft, and identifying the most effective measures for the prevention of this phenomenon. In this sense, after we make a brief review of the main explanatory paradigm of juvenile delinquency, we first identify criminogenic individual factors, family and relational involved in juvenile delinquency identified in the county Caras-Severin, then based on analyzes and statistical correlations, we establish relations between criminal elements identified, and then finally we try to develop a predictive model of risk factors in committing acts of theft. Based on the findings, we identify several intervention measures that can be applied in the county Caras-Severin, to prevent and reduce juvenile delinquency.*

Keywords: juvenile delinquency; delinquent behavior; offenses; theft; psychiatric expertise; judgment.

Cuvinte-cheie: delincvență juvenilă; comportamente delincvente; fapte penale; furt; expertiză psihiatrică; discernământ.

Introducere

Caracterul accentuat al fenomenului de delincvență juvenilă în societatea româ-

nească postrevoluționară justifică interesul sporit al specialiștilor pentru delimitarea factorilor individuali, familiali și sociali care concură la dezvoltarea de compor-

* Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Str. Schitu Măgureanu nr. 9, sector 5, București. E-mail: milicavisan@yahoo.fr.

** Serviciul Județean de Medicină Legală Caraș-Severin, Reșița, Str. Spitalului nr. 36, Caraș-Severin. E-mail: mariustoc@hotmail.com.

*** Universitatea Oradea, Departamentul de Psihologie, Str. Universității nr.1, Oradea, Campusul 2, Bihor. E-mail: decsei_radu_alina@yahoo.com.

tamente delincvente în rândul minorilor. În cei peste 20 de ani scurși de la Revoluția din decembrie 1989, evoluția delincvenței juvenile în România a fost influențată atât de apariția unor noi factori de „risc”, precum: lipsa locurilor de muncă, sărăcirea populației, creșterea numărului de familii cu „probleme” și a numărului de copii abandonați, intensificarea procesului de destructurare a familiilor tradiționale, schimbarea modelului familial promovat de societate, scăderea rolului instituțiilor sociale implicate în formarea personalității tinerilor, dar și de ineficiența sistemului de reintegrare a delincvenților juvenili, datorată restructurărilor și reorganizărilor succesive la care a fost supus acesta.

În această lucrare, ne propunem realizarea unei diagnoze a fenomenului de delincvență juvenilă, la nivelul județului Caraș-Severin, cu accent în special pe infracțiunile de furt, și identificarea celor mai eficiente măsuri de prevenire a acestui fenomen.

Pentru aceasta, urmărim:

- Cunoașterea caracteristicilor socio-demografice ale minorilor delincvenți din județul Caraș-Severin;
- Stabilirea factorilor de risc specifici fenomenului de delincvență juvenilă (individuali, relaționali, comunitari, sociali, situaționali) din județul Caraș-Severin;
- Elaborarea unui model predictiv privind comiterea faptelor de furt de către minorii delincvenți din județul Caraș-Severin;
- Identificarea unor măsuri de intervenție în vederea prevenirii și reducerii delincvenței juvenile la nivelul județului Caraș-Severin.

În acest sens, după ce vom face o succintă trecere în revistă a principalelor teorii explicative ale delincvenței juvenile, vom identifica mai întâi factorii criminogeni individuali, familiali și relaționali implicați în delincvența juvenilă identificată la nivelul județului Caraș-Severin,

apoi, pe baza analizelor și corelațiilor statistice, vom stabili relațiile dintre factorii criminogeni identificați, urmând ca în final să proiectăm un model predictiv privind factorii de risc în comiterea faptelor de furt. Pe baza celor constatate, vom identifica câteva măsuri de intervenție care pot fi aplicate la nivelul județului Caraș-Severin, în vederea prevenirii și reducerii delincvenței juvenile.

Paradigme explicative ale delincvenței juvenile

Preocuparea specialiștilor de a studia fenomenul delincvenței juvenile a fost justificată, pe de o parte, de manifestarea acestuia mai mult sau mai puțin intensă și de nevoia guvernanților de a interveni într-un mod sau altul în vederea limitării sale. Pe de altă parte, cunoașterea și înțelegerea delincvenței juvenile se impuneau prin consecințele sale nefaste măsurabile în timp, ținând cont de faptul că „infractorii minori pot provoca un rău incalculabil societății, nu doar victimelor lor de astăzi, întrucât ei vor fi adulții criminali de mâine și viitorii părinți” (Le Blanc, 1994).

Pendulând între o abordare unidisciplinară (psihologică, socială, criminologică etc.) și una pluridisciplinară, analiza etologiei delincvenței juvenile a evidențiat necesitatea perspectivei cauzalității „multiple”, iar înlocuirea explicațiilor monocauzale cu cele multicauzale a permis „o mai bună cunoaștere a factorilor și mecanismelor generatoare de infracționalitate juvenilă” (Banciu și Rădulescu, 1990). În timp, perspectiva unei teorii explicative unice sau a unui factor cauzal unic s-a dovedit insuficientă pentru a surprinde complexitatea acestui fenomen. Totodată, abordarea „multifactorială” s-a confruntat cu prejudecata potrivit căreia anumiți factori au trăsături intrinsec delictogene, din acest motiv, fiind mai adecvată analiza

„combinației de circumstanțe” (Banciu și Rădulescu, 1990).

Pornind de la aceste considerente teoretice, cele mai multe paradigme explicative ale fenomenului delincvenței juvenile invocă, ca factori determinanți ai conduitei delincvente, alături de factori individuali (biologici și psihologici), și factori sociali, precum: microgrupurile socializatoare (familia, școala, grupul de prieteni), schimbările sociale, cultura și situațiile favorizante (consumul de alcool sau droguri) (Grecu și Rădulescu, 2003).

Întrucât familia este considerată principalul agent de socializare a copilului, vom întâlni în literatura de specialitate privind geneza comportamentului criminal numeroase studii care analizează implicațiile factorilor familiali în dezvoltarea de conduite delincvente.

Toate aceste studii converg spre a demonstra că, de obicei, fenomenul criminalității, la fel ca și alte tipuri de tulburări comportamentale, se întâlnește mai mult în familii destructurate, comparativ cu cele organizate. Cu toate acestea, în opinia specialiștilor (Le Blanc et al., 1991), familiile monoparentale matricentrice au o rată a criminalității mai mică decât cele recompuse și mult mai mică decât familiile monoparentale patricentrice. Aceiași autori au stabilit că funcționarea psihosocială a familiei este afectată deopotrivă în aceste tipuri de familii. Cele mai expuse sunt familiile monoparentale patricentrice, urmate de familii recompuse, apoi de familiile monoparentale matricentrice și în cele din urmă de familii intacte.

Alte cercetări conduc însă la concluzia potrivit căreia există cinci categorii principale de factori familiali (condițiile structurale, conjugalitatea, relațiile psihosociale, expunerea la modele deviante și constrângerile sociale) care modulează activitatea infracțională, independent de tipul familiei din care face parte minorul delincent (Le Blanc, 1994a). Astfel, studiile efectuate de Le Blanc și Ouimet stabilesc că, deși

condițiile structurale (statutul socio-economic al familiei, dimensiunea familiei, statutul ocupațional al mamei) și conjugalitatea (relațiile afective dintre părinți, armonia sau discordia din familie) nu influențează în mod direct comportamentul criminal, acestea determină calitatea relațiilor dintre copil și părinții săi, precum și importanța modelelor deviante, modulând mai degrabă constrângerile. În opinia autorilor citați, singurii factori care prezintă legături directe cu conduita delincentă și care acționează ca un catalizator al impactului tuturor factorilor familiali sunt constrângerile interiorizate (legitimitatea normelor familiale) și impuse (reguli, supervizare și sancțiuni). Cu cât acestea sunt mai deficitare, cu atât nivelul delincvenței individului este mai ridicat.

Alți specialiști (Biron și Bayreuther) sunt de părere că, indiferent de structura familiei, factorul criminogen cu influența cea mai determinantă este absența controlului parental, în timp ce Chombart de Lauwe ajunge la concluzia că, nu structura familiei determină comportamentul delictual, ci relațiile dintre membri și armonia conjugală (Grecu și Rădulescu, 2003).

Având un rol semnificativ în însușirea și învățarea de către copil a sistemului de norme, valori și comportamente dezirabile, școala reprezintă de asemenea un puternic factor de socializare.

Potrivit specialiștilor, relația dintre inadaptarea școlară și delincvență este semnificativă și bidirecțională (Le Blanc, 1985). Pe de altă parte, conform studiilor întreprinse de Fréchette și Le Blanc (1991), între prima și a doua jumătate a adolescenței, relația dintre inadaptarea școlară și delincvența juvenilă crește foarte puternic, inadaptarea școlară „anticipând” delincvența juvenilă (Grecu și Rădulescu, 2003).

Modelul explicativ propus de Le Blanc și alți cercetători, incluzând cinci categorii principale de variabile școlare: condițiile structurale (educația parentală, atitudinea față de educație a părinților), performanța

școlară (rezultate școlare, retard mintal), legăturile cu școala (atașamentul față de profesori, angajamentul pentru școală), conduita în mediul școlar și sancțiunile impuse în acest mediu, arată că delinvența juvenilă are legături directe doar cu două dintre variabilele incluse în model: performanța școlară și legăturile cu școala (Le Blanc et al., 1992).

În mod surprinzător, abandonul școlar nu exercită în mod direct un efect negativ asupra conduitei delincvente, ci mai degrabă, având un rol important în procesul de tranziție de la școală pe piața muncii, este corelat cu disponibilitatea de a nu părăsi activitatea delictuoasă (Le Blanc, 1994a).

Influențele deviante și oportunitățile de a comite infracțiuni se pot manifesta pe diferite căi: prin mass-media, și în special prin emisiunile și filmele care conțin scene de violență sau care promovează modele deviante, prin apartenența la un grup de prieteni delincvenți, prin implicarea în alte activități deviante (consumul de droguri licite și ilicite, debutul precoce al vieții sexuale), precum și prin apartenența la o comunitate în care rata criminalității este mare și unde există multe oportunități de a comite delikte. Dintre toate acestea, cea mai mare influență pare să o aibă apartenența la un grup de prieteni cu comportamente delincvente.

Conform studiilor în domeniu, prietenii delincvenți, care apar în cercul de prieteni ai minorului, înainte sau după primele manifestări delictuoase, par a fi o condiție necesară pentru dezvoltarea unui comportament delincvent (Le Blanc, 1994a). Acest rezultat are loc mai ales dacă prezența prietenilor delincvenți este însoțită de un mod defectuos de petrecere a timpului liber (participare redusă la activități recreative organizate, neimplicarea în activități lucrative, vagabondaj etc.). De asemenea, un rezultat similar se obține dacă adolescentul se implică în anumite activități care încurajează comportamentul delincvent (consumul de droguri licite și ilicite, de-

butul precoce al vieții sexuale, vagabondajul etc.).

În România, schimbările postrevoluționare survenite atât în plan politic, cât și economic, au antrenat mutații sociale, însoțite de fenomene de migrație, dar și de marginalizare socială, și chiar de excludere socială a unor categorii de populație. Pe acest fond, la începutul anilor 1990 a avut loc o creștere a criminalității în general, și implicit a delincvenței juvenile. Totodată, se remarcă dezvoltarea unor forme noi de delinvență juvenilă, mai grave, cu grad sporit de pericol pentru societate (Stănișor, 2003). Explicațiile oferite de specialiști pentru acest fenomen variază în funcție de perspectiva abordată în analiza sa. Astfel, în opinia unora dintre aceștia, evoluția postrevoluționară a fenomenului a fost determinată de: multitudinea actelor de clemență postrevoluționare, deschiderea granițelor, migrarea populației de la sate spre marile aglomerări urbane, scăderea rolului instanțelor de control social (familie, școală etc.), expunerea violenței în mass-media, lipsa unui cadru legislativ coerent (Stănoiu et al., 1994). Alți autori disting între moștenirea de la vechiul regim a unor factori de risc și a unor disfuncții la nivelul principalelor instituții de control social, și schimbările de natură structurală survenite la nivelul tinerei generații, însoțite și de apariția unor stiluri și moduri de viață și a unor „subculturi” juvenile cu tendințe de contestare a adulților (Banciu și Rădulescu, 2002).

Chiar dacă după anul 2000, fenomenul s-a mai atenuat, în anul 2011 cifrele au continuat să se situeze cu mult peste cele înregistrate în anii '90. O explicație a acestei diminuări a actelor de delinvență înregistrate în rândul minorilor o poate avea și schimbarea de perspectivă produsă în sistemul penal românesc, prin trecerea treptată de la un model bazat pe justiția retributivă, la unul centrat pe principiile justiției restaurative. Astfel, s-a pus accentul pe acordarea unei atenții sporite

modalităților de prevenire și intervenție, dar și pe sancționarea prin măsuri neprivative de libertate a minorilor delincvenți, în acest sistem, reinserția socială a acestora devenind prioritară (Micle et al., 2010).

Așa cum remarcă specialiștii în domeniu, crearea serviciilor de probațiune în România în jurul anului 2002, a adus cu sine o relativă „ameliorare” și umanizare a justiției pentru minori, în sensul că a scăzut ponderea pedepselor cu închisoarea și a crescut cea a măsurilor alternative. Cu toate acestea, în penitenciarele românești persistă în continuare un număr mare de minori, fenomen nejustificat atât din punct de vedere juridic, dar mai ales al procesului de recuperare morală și socială a acestora (Banciu, 2010).

Studii, precum cel realizat în anul 2010, în cadrul Penitenciarului Tichilești (Brăila), în cadrul căruia un grup de minori delincvenți, aflați în detenție, au fost incluși într-un program terapeutic de grup pentru reducerea agresivității, vin să sprijine ideea necesității întăririi factorilor de protecție în rândul minorilor delincvenți, ca și măsură de reducere a criminalității într-o societate. Așa cum s-a văzut, astfel de intervenții pot determina minimizarea riscului de recidivă și diminuarea cauzelor care duc la delincvență în rândul minorilor (Popa, 2010), aceștia „nefiind altceva decât victime ale unui proces de educație și socializare deficitar, în cea mai mare măsură, în familie și școală” (Banciu și Rădulescu, 2002).

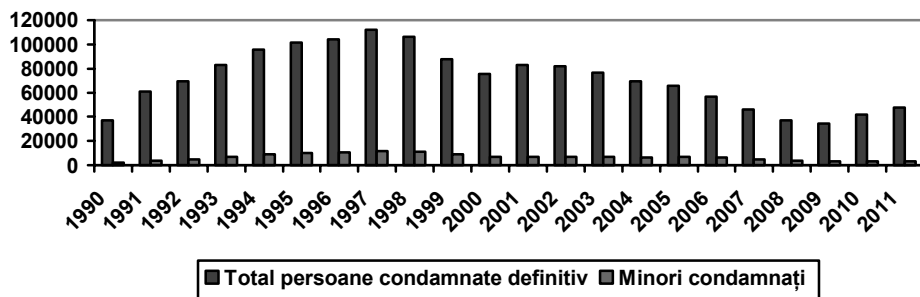

Figura 1: Evoluția criminalității și a delincvenței juvenile în România, persoane condamnate definitiv/minori condamnați definitiv, în perioada 1990-2011.

Sursa: Institutul Național de Statistică, 2013.

În privința tipologiei infracțiunilor comise de minori, conform unui studiu desfășurat de Institutul de Criminalistică în 2004, copiii sunt responsabili pentru aproximativ 10% din toate ilegalitățile din România. Majoritatea (83%) ilegalităților comise de copii care au împlinit vârsta responsabilității juridice se referă la proprietate, în primul rând furt și jaf, urmate de abuzuri împotriva persoanelor – violență fizică (9%).

Metodologia cercetării

Demersul de față are la bază următoarele întrebări:

- Care sunt dimensiunile și caracteristicile delincvenței juvenile la nivelul județului Caraș-Severin?
- În privința criminalității, unde se plasează județul Caraș-Severin, în comparație cu alte județe?
- Care sunt factorii ce determină apariția unui comportament antisocial în rândul minorilor?
- Care sunt factorii (individuali, relaționali, comunitari, sociali, situaționali) care pot juca un rol semnificativ în controlul fenomenului delincvenței juvenile la nivelul județului Caraș-Severin?

- Ce rol joacă școala, familia și grupul de prieteni în dezvoltarea de comportamente antisociale în rândul minorilor?
- În funcție de tipul infracțiunii comise, care sunt diferențele și asemănările dintre minorii delincvenți din județul Caraș-Severin?
- Ce inițiative de tip preventiv ar trebui adoptate pentru a împiedica proliferarea comportamentelor antisociale în rândul minorilor?

Ipotezele cercetării au fost formulate pornind de la aceste întrebări, dar ținând cont și de principalele teorii sociologice privind delinquența juvenilă, precum și de rezultatele unor cercetări similare în domeniu.

Ținând cont de aceste considerente, ipotezele acestui studiu pot fi formulate, după cum urmează:

- cu cât statutul economic al familiilor lor de origine este mai deficitar, cu atât indivizii sunt predispuși într-o măsură mai mare la comiterea de infracțiuni, în special a celor de furt;
- mediul familial dezorganizat și conflictual își aduce aportul la dezvoltarea de comportamente delincvente în rândul copiilor;
- abandonul școlar contribuie la dezvoltarea de comportamente infracționale, dar nu determină în mod direct conduita infracțională;
- cu cât în anturajul minorului se află mai multe persoane delincvente, cu atât

cresc șansele ca acesta să devină la rândul său delincvent;

- nivelul de inteligență al minorilor delincvenți care comit furturi este mai mare decât al celor care comit alte tipuri de infracțiuni.

Delimitarea universului cercetării

Pentru a delimita universul cercetării, vom surprinde mai întâi dimensiunile criminalității la nivelul județului Caraș-Severin, comparativ cu cele de la nivel național. Pentru aceasta ne vom raporta la evoluția ratei criminalității și a ratei infracționalității, comparativ cu anul 1990. Astfel, dacă în ceea ce privește rata criminalității, evoluția sa la nivelul județului Caraș-Severin este similară cu cea la nivel național (în 2011, la nivel național rata criminalității era cu 39% mai mare față de anul 1990, în timp ce la nivelul județului Caraș-Severin era cu 38% mai mare), în privința ratei infracționalității se remarcă o creștere de 2 ori a acesteia la nivelul județului Caraș-Severin, comparativ cu creșterea înregistrată la nivel național (în 2011, la nivel național rata infracționalității era cu 187% mai mare față de anul 1990, în timp ce la nivelul județului Caraș-Severin era cu 390% mai mare), județul Caraș-Severin ocupând în 2011 locul 6 în topul județelor cu cea mai mare creștere a infracționalității.

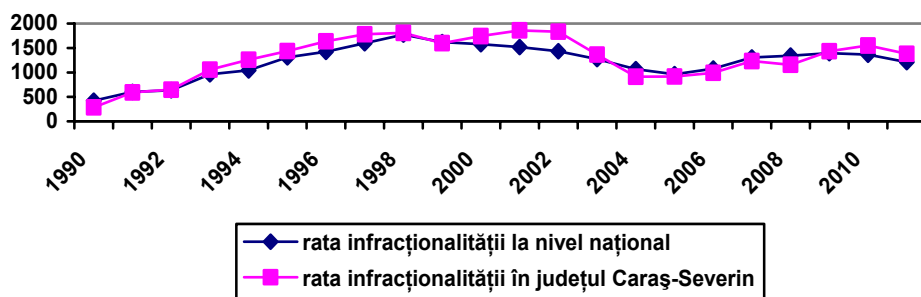

Figura 2: Evoluția ratei infracționalității¹ în România și în județul Caraș-Severin, în perioada 1990-2011. Sursa: Institutul Național de Statistică, 2013

Raportându-ne la situația actuală a criminalității și infracționalității din județul Caraș-Severin, datele statistice oferite de Institutul Național de Statistică indică pentru anul 2011 poziționarea acestuia pe locul 10 în clasamentul județelor cu cea mai ridicată infracționalitate din România, în timp ce pentru criminalitatea condamnată, județul Caraș-Severin se situează pe locul 38, în clasamentul județelor cu cea mai ridicată criminalitate din România.

Astfel, în 2011, la nivelul acestui județ au fost cercetate 1.382 de infracțiuni la 100.000 de locuitori, cu 27% mai puține

decât în Hunedoara, unde se înregistrează cea mai ridicată rată a infracționalității din întreaga țară, dar cu 58% mai multe decât în județul Teleorman, județul cu cea mai mică rată a infracționalității din România.

Totodată, în 2011, aici au fost condamnate definitiv 154 de persoane la fiecare 100.000 de locuitori, cu 58% mai puține decât în Hunedoara, județul cu cea mai ridicată rată a criminalității din întreaga țară, dar cu 45% mai multe decât în județul Ilfov, zona cu cea mai scăzută rată a criminalității din România.

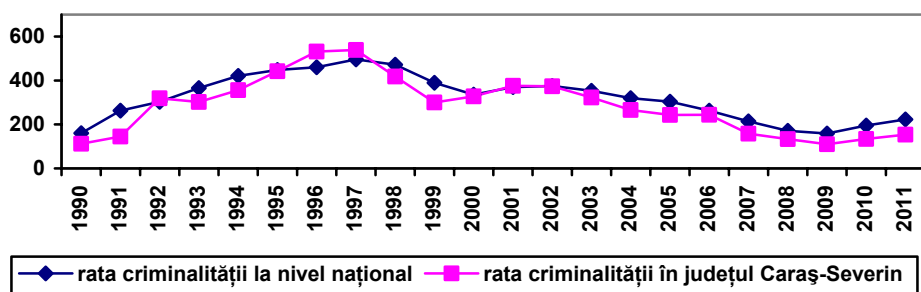

Figura 3: Evoluția ratei criminalității² în România și în județul Caraș-Severin, în perioada 1990-2011. Sursa: Institutul Național de Statistică, 2013

În privința delincvenței juvenile înregistrată la nivelul județului Caraș-Severin, analiza se va limita doar la perioada analizată în cadrul studiului, respectiv 2009-2011. Pentru început, se constată că delincvența juvenilă din județul Caraș-

Severin urmează aceeași tendință crescătoare ca și criminalitatea în general. Astfel, în perioada 2009-2011, atât numărul persoanelor trimise în judecată, cât și cel al minorilor trimiși în judecată cresc.

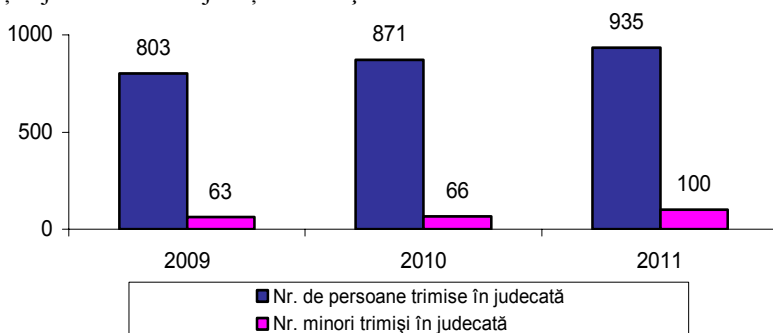

Figura 4: Evoluția criminalității la nivelul județului Caraș-Severin, în perioada 2009-2011, date comparate total persoane - total minori trimiși în judecată.

Sursa: Rapoartele de activitate ale Inspectoratului de Poliție al Județului Caraș-Severin, pentru anii 2009-2011.

Totodată, potrivit Rapoartelor de activitate ale Inspectoratului de Poliție al Județului Caraș-Severin, pentru anii 2009-2011, evoluția delincvenței juvenile se prezintă astfel:

- în anul 2009, față de anul 2008, se constată o creștere a numărului de minori implicați în producerea de fapte penale, de la 252 la 260 (creștere cu 3%), iar a faptelor penale comise de minori de la 301 la 351 (creștere cu 16,6%);
- în anul 2010, față de anul 2009, se constată o creștere nesemnificativă a numărului de minori implicați în producerea de fapte penale, de la 260 la 262 (creștere cu 1%), iar a faptelor penale comise de minori de la 351 la 384 (creștere cu 9,4%);
- în anul 2011, față de anul 2010, se constată o scădere semnificativă a numărului de minori implicați în

producerea de fapte penale, de la 262 la 179 (scădere cu 32%), iar a faptelor penale comise de minori de la 384 la 186 (scădere cu 51,6%).

Din analiza acestor date, se observă pentru anii 2009-2010 o tendință crescătoare atât pentru numărul minorilor implicați în comiterea de fapte penale, cât și pentru numărul faptelor penale comise de minori, în timp ce, în anul 2011, are loc o scădere semnificativă a celor doi indicatori analizați.

Pe de altă parte, deoarece numărul de minori implicați în comiterea de fapte penale este în general mai mic decât cel al faptelor penale comise de minori, rezultă că în rândul minorilor delincvenți este prezent fenomenul de recidivă și comiterea infracțiunilor în grup, iar pe de altă parte implicarea minorilor cu precădere în fapte penale comise de minori.

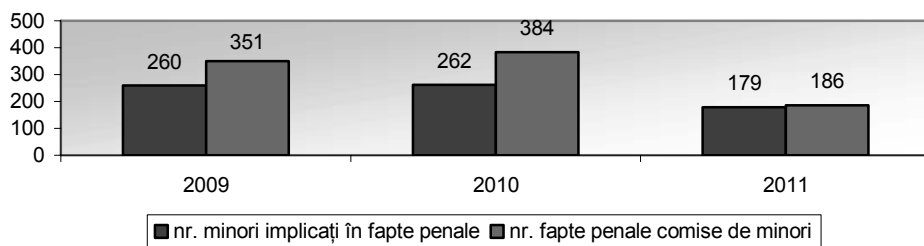

Figura 5: Evoluția infracționalității juvenile, la nivelul județului Caraș-Severin, în perioada 2009-2011.

Sursa: Rapoartele de activitate ale Inspectoratului de Poliție al Județului Caraș-Severin, pentru anii 2009-2011.

Pornind de la aceste date, pentru prezentul studiu, am procedat la analiza documentară a dosarelor minorilor delincvenți, pentru care s-au realizat rapoarte de expertiză medico-legală psihiatrică efectuate minorilor în cadrul Serviciului Județean de Medicină Legală Caraș-Severin, în perioada 01.01.2009-31.12.2011. În urma acestei analize, au fost identificați 241 de minori delincvenți, pentru care au fost efectuate una sau mai multe expertize

medico-legale psihiatrice în perioada luată în discuție. Expertiza medico-legală psihiatrică are drept scop stabilirea discernământului celui implicat în momentul săvârșirii faptei, iar pe de altă parte, furnizarea de date pe baza cărora justiția să stabilească responsabilitatea (respectiv capacitatea de a răspunde în fața legii). Menționăm că, în cazul minorilor cu vârstă cuprinsă între 14 și 16 ani, pentru cauze penale, o expertiză medico-legală psihiatrică

trică se face la cererea organelor de cercetare sau de urmărire penală. Potrivit specialiștilor, „discernământul este rezultatul sintezei dintre personalitate și conștiință, sinteză ce se manifestă în momentul săvârșirii unei activități ce se traduce prin capacitatea unei persoane de a aprecia critic conținutul și consecințele faptelor sale”. Discernământul poate fi păstrat, scăzut (diminuat) sau abolit (Dermengiu et al., 2005).

Din punctul de vedere al limitelor răspunderii penale, articolul 113 din Codul Penal al României prevede că: „minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal. Minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ. Minorul care a împlinit 16 ani răspunde penal potrivit legii”.

La realizarea analizei documentare a dosarelor minorilor delincvenți incluși în cercetare, am utilizat o grilă, structurată pe dimensiunile și indicatorii cercetării, având ca variabile: sexul și vârsta minorului, mediul de proveniență al minorului, locul săvârșirii faptei, fapta săvârșită, modul de comitere (în grup sau individual), date despre familia de origine a minorului, situația școlară, grupul de prieteni, coeficientul de inteligență, antecedentele infracționale (prezența sau nu a altor infracțiuni în trecutul minorului), discernământul la comiterea faptei.

La analiza datelor cantitative, am utilizat analiza descriptivă, efectuată cu ajutorul frecvențelor, metoda *cross-tab* (pentru stabilirea asocierii dintre două variabile) și metoda regresiei logistice binare în scop predictiv (pentru elaborarea unui model predictiv al comportamentului delinvent orientat spre efracție).

Folosind regresia logistică binară în scop predictiv, vom analiza caracteristicile ce diferențiază minorii care au comis furturi, de cei care au comis alt tip de faptă penală, urmărindu-se stabilirea unui set de variabile care să realizeze o predicție cât mai corectă a comportamentului delinvent orientat spre efracție.

În acest sens, ne propunem să vedem care sunt factorii care influențează tipul faptei (furt sau altă faptă) și să realizăm un model care să prezică șansele ca un minor să fure, atunci când se cunosc anumite variabile. De asemenea, un astfel de model ne va arăta și care sunt factorii care contează în determinarea tipului faptei comise, precum și mecanismele de interacțiune dintre acestea.

Prezentarea și discuția rezultatelor

Factori criminogeni relaționați cu cariera criminală

Din cei 241 de minori cuprinși în eșantion, 187 (77,6%) s-au aflat la prima expertiză medico-legală psihiatrică și, în consecință, la prima faptă penală comisă. Restul, respectiv 54 (22,4%) de minori, erau „recidiviști”, prin recidivist înțelegând o persoană care a mai fost cercetată anterior pentru comiterea unei fapte penale. Dintre recidiviști, 50 (20,7%) de minori au fost expertizați de 2-3 ori, în timp ce 4 (1,7%) minori au fost expertizați de peste 3 ori, maximum de expertize medico-legale psihiatrice efectuate pentru un singur minor din această categorie fiind de 5 expertize.

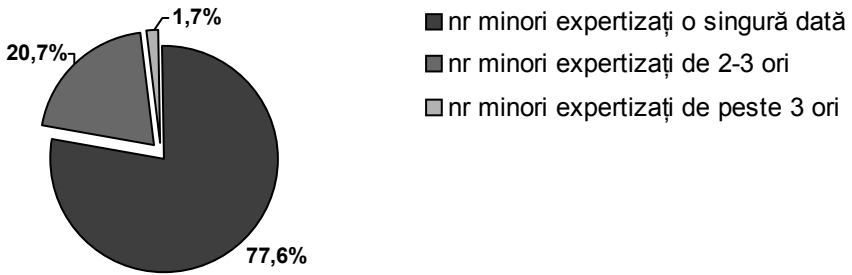

Figura 6: Distribuția minorilor expertizați, în funcție de numărul de expertize psihiatrice efectuate.

În funcție de anul expertizării, sexul, mediul de rezidență și vârsta minorului expertizat, eșantionul studiat se prezintă astfel:

- 40,2% au fost expertizați în 2009, 33,6% în 2010, 26,1% în 2011;
- 87,6% au fost de sex masculin, iar 12,4% de sex feminin;
- 67,2% aveau rezidență în mediul urban, iar 32,8% în cel rural;
- 30,7% aveau 14 ani, 48,5% avea 15 ani, iar 20,8% aveau 16 ani.

Deși datele indică o scădere de la an la an a numărului de minori expertizați, este puțin probabil ca fenomenul delincvenței juvenile la nivelul județului Caraș-Severin să fi înregistrat în această perioadă o astfel de evoluție. Pe de altă parte, minorii pentru care au fost realizate mai multe expertize în perioada analizată, au fost cuantificați o singură dată, ceea ce, în cazul recidivismului, poate conduce la o „camuflare” neintenționată a dimensiunii fenomenului.

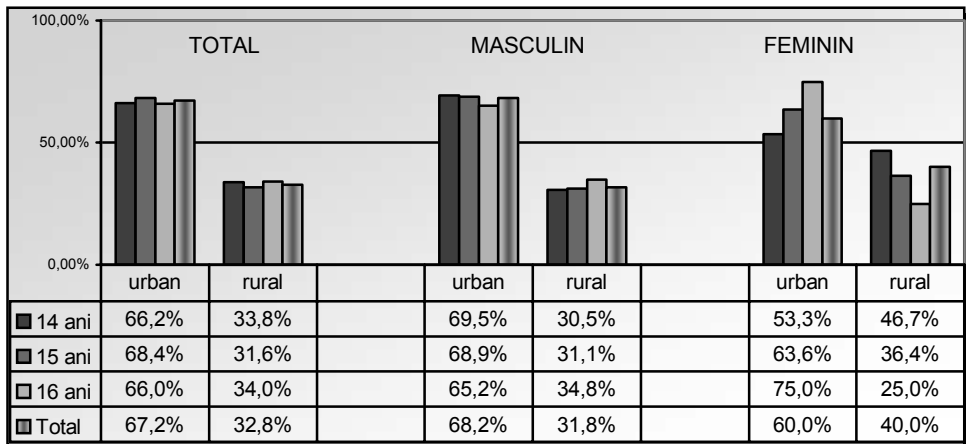

Figura 7: Distribuția minorilor expertizați, în funcție de mediul de rezidență, sex și vârstă.

Așa cum era de așteptat, la comiterea de fapte penale, minorii de sex masculin sunt mai predispuși decât cei de sex feminin. Totodată, cea mai mare incidență în rândul

minorilor delincvenți se înregistrează în rândul celor cu vârsta de 15 ani.

Repartiția tinerilor delincvenți incluși în eșantion, în funcție de fapta comisă, con-

duce la următoarea structură: în totalul faptelor comise de minorii analizați, predomină infracțiunile de furt (84,6%), urmate de conducerea fără permis (4,6%), faptele de loviri și alte violențe (4,1%), distrugere

(2,5%) și de cele de tâlhărie (2,1%). Urmează faptele de încălcare a regimului armelor, viol, înșelăciune, trecere ilegală a frontierei, vătămare corporală gravă (fiecare cu o pondere de 0,4%).

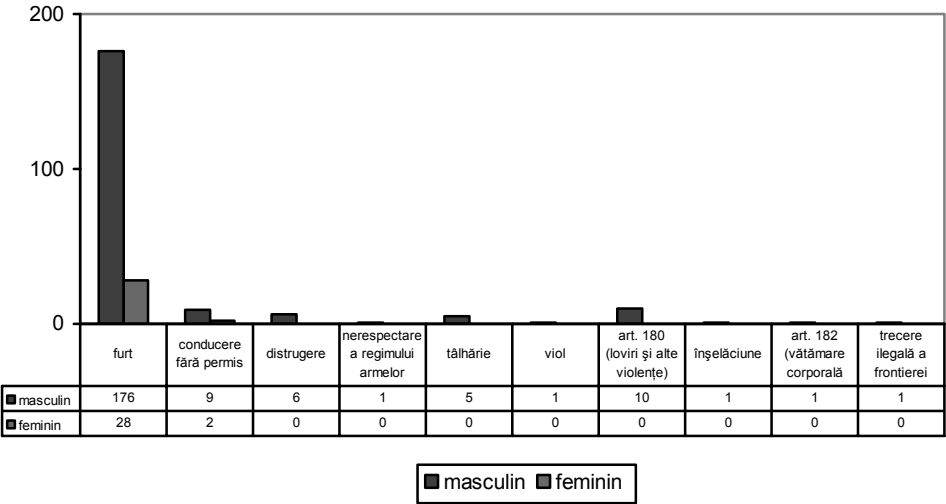

Figura 8: Structura eșantionului analizat, în funcție de fapta săvârșită și sex.

În continuare analiza se va centra pe subeșantionul minorilor care au comis furturi, care va fi analizat în comparație cu subeșantionul minorilor care au comis alt tip de faptă.

Familia

În general, există o tendință în a considera că majoritatea minorilor delinc-

venți provin din familii destructurate sau incomplete. Deși nu există diferențe semnificative între cele două grupuri de minori delincvenți (cei care provin din familii legal constituite, respectiv cei care provin din familii dezorganizate), ponderea celor care provin din familii organizate este ușor mai mare, decât în cazul celui alt grup.

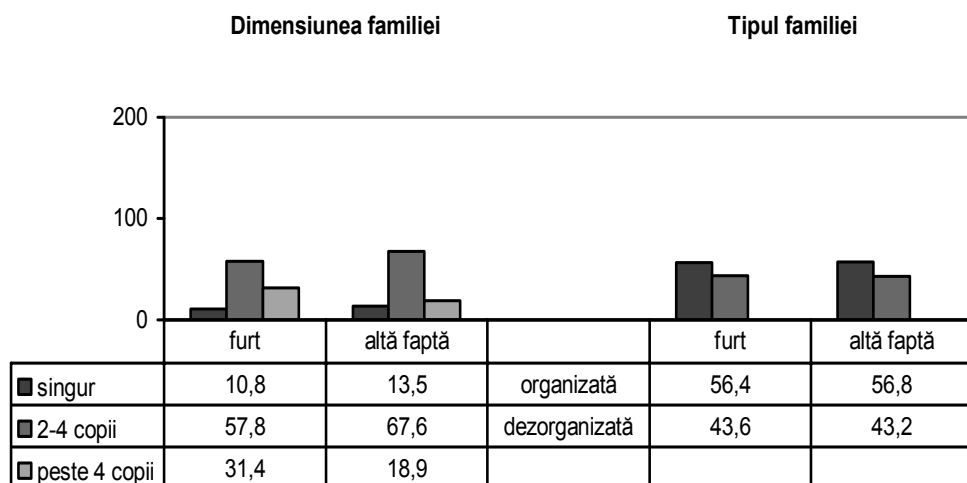
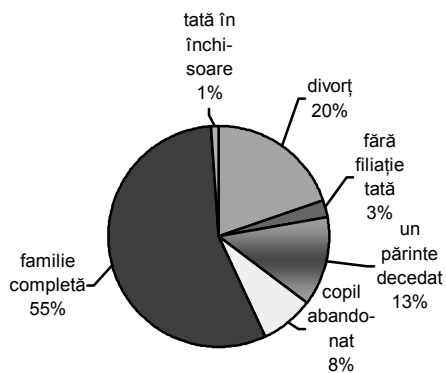

Figura 9: Distribuția eșantionului, în funcție de tipul și dimensiunea familiei.

Deși, cea mai mare proporție atât a minorilor delincvenți care comit furturi, cât și a celor care săvârșesc altfel de fapte se observă în familiile complete în care se regăsesc ambii părinți, o pondere semnificativă, atât în cazul minorilor care comit furturi, cât și a celor care comit alt tip de fapte, se regăsește în rândul

famiiliilor care au trecut printr-un eveniment distructiv (divorț, decesul unuia din părinți, tatăl în închisoare, copil abandonat lăsat în grija bunicilor, altor rude sau centrelor de plasament): 32,8% dintre minorii care comit furturi, respectiv 29,7% dintre cei care comit altfel de fapte.

Structura familiei minorilor care au comis fapte de furt

Structura familiei minorilor care au comis altă faptă

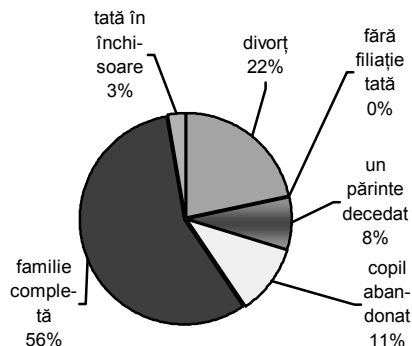

Figura 10: Structura familiei, în funcție de tipul faptei comise.

Majoritatea minorilor delincvenți analizați provin din familii cu peste 2 copii: 88,8%, în timp ce 11,2% sunt copii unici la părinți.

Între minorii care au comis furturi și cei care au comis alt tip de faptă, nu există însă diferențe semnificative în ceea ce privește dimensiunea familiei de origine, în ambele cazuri majoritatea acestora provenind din familii numeroase. Se remarcă însă o pondere mai mare a tinerilor delincvenți care au comis furturi și care provin din familii cu peste 4 copii (31,4%) față de minorii care au comis altă faptă și care au un nivel al frăției foarte ridicat (18,9%).

Gradul înalt de frăție predomină în familiile organizate (58,9% dintre minorii care provin din familiile organizate cu frați, în timp ce doar 41,1% în cazul minorilor proveniți din familiile dezorganizate au frați).

În ceea ce privește, modul în care bunăstarea economică a familiei influențează comportamentul delictual, 88,7% dintre minorii delincvenți care au comis furturi fac parte din familii cu un nivel economic scăzut, în timp ce doar 62,2% dintre cei care au comis alt tip de fapte provin din astfel de familii. Ponderea crescută a minorilor delincvenți care provin din familii cu venituri scăzute confirmă o supoziție formulată de specialiști privind existența unei determinări indirecte între bunăstarea familiei și structurarea de conduite delincvente. Astfel, veniturile scăzute determină, prin dizarmonia parentală și carențele culturale manifestate în interiorul familiei, conduite severe ale părinților față de copii, care conduc la creșterea agresivității acestora, generând astfel dezvoltarea de comportamente delincvente (Grecu și Rădulescu, 2003).

Tabel 1: Nivelul economic al familiei, în funcție de fapta comisă

		Nivelul economic al familiei			Total
		scăzut	mediu	crescut	
Fapta comisă	furt	181	23	0	204
		88,7%	11,3%	0,0%	100,0%
	altă faptă	23	13	1	37
		62,2%	35,1%	2,7%	100,0%
Total		204	36	1	241
		84,6%	14,9%	0,5%	100,0%

Referitor la tipul relațiilor familiale, analiza datelor relevă următoarele: majoritatea minorilor delincvenți fac parte din familii neconflictuale: 57,7% dintre ei fac parte din familii cu relații intrafamiliale armonioase, în timp ce 42,3% provin din familii conflictuale (părinți alcoolici, violență intrafamilială). Între subeșantionul minorilor care au comis furturi și cel al minorilor care au comis alt tip de fapte, nu există diferențe semnificative din punct de vedere statistic în ceea ce privește relațiile intrafamiliale.

În ceea ce privește prezența în familie a unor conduite antisociale, se observă că, cei mai mulți dintre minorii delincvenți analizați fac parte din familii în care nu există modele antisociale (95,4%), în timp ce doar 4,6% provin din familii în care se manifestă conduite antisociale (părinți aflați în detenție sau care au executat pedepse cu închisoarea). Între cele două subeșantioane analizate, nu există diferențe semnificative din punct de vedere statistic în ceea ce privește existența modelelor antisociale în familie.

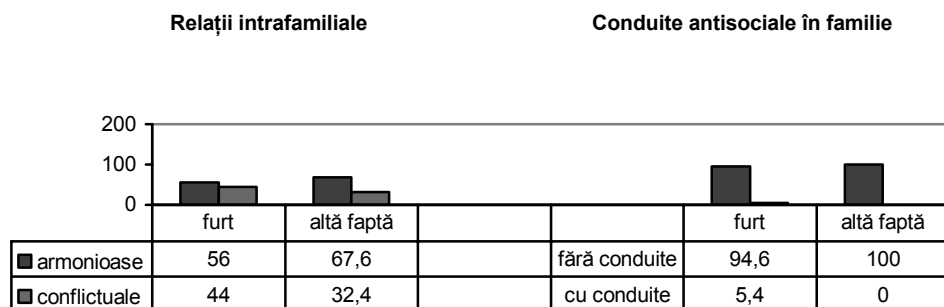

Figura 11: Tipul relațiilor intrafamiliale și existența conduitelor antisociale în familie, în funcție de fapta comisă.

Inadaptarea școlară

Aproximativ o treime dintre minorii analizați (32,4%) au abandonat școala, iar 6,2% dintre ei nu au urmat niciodată o formă de școlarizare. Între cele două

subeșanțioane analizate, nu există diferențe semnificative din punct de vedere statistic în ceea ce privește abandonul școlar. Se confirmă ipoteza potrivit căreia abandonul școlar nu reprezintă în sine un factor determinant al conduitei delictuoase.

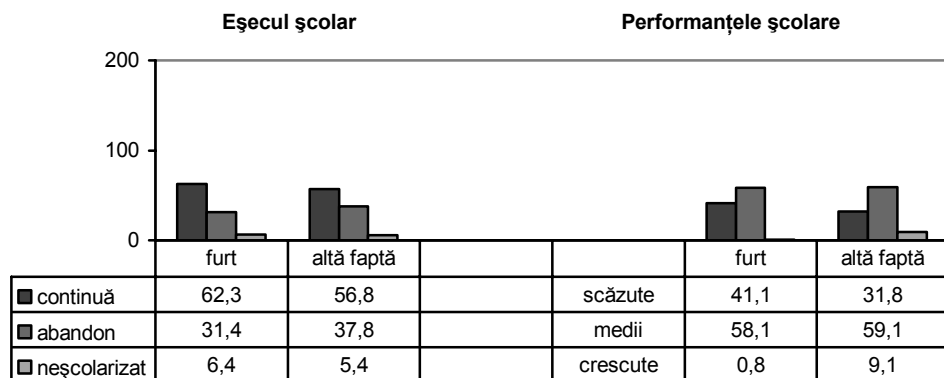

Figura 12: Eșecul școlar și performanțele școlare, în funcție de tipul faptei comise.

În ceea ce privește nivelul educațional finalizat, 6,2% dintre minorii analizați sunt analfabeți, 5,4% nu au finalizat 4 clase primare, 15,8% aveau doar studii primare la momentul expertizei, 44,8% au finalizat între 5 și 7 clase, iar 17% au finalizat

studiile gimnaziale, în timp ce doar 10,8% au absolvit 9 clase. Între cele două subeșanțioane analizate, în ceea ce privește nivelul educațional finalizat, nu există diferențe semnificative din punct de vedere statistic.

Tabel 2: Nivelul educațional, în funcție de tipul faptei comise

Fapta comisă		Nivel educație finalizat					
		analfabet	studii primare nefinalizate	studii primare	studii gimnaziale nefinalizate	studii gimnaziale	9 clase
Furt	Număr	13	13	31	93	33	21
	%	6,4%	6,4%	15,2%	45,6%	16,2%	10,4%
Altă faptă	Număr	2	0	7	15	8	5
	%	5,4%	0,0%	18,9%	40,5%	21,6%	13,6%
Total	Număr	15	13	38	108	41	26
	%	6,2%	5,4%	15,8%	44,8%	17,0%	10,8%

Cât privește performanțele școlare, se constată că, dintre minorii delincvenți care continuă școala, 58,2% dintre ei înregistrează performanțe școlare medii, în timp ce 39,7% au performanțe școlare scăzute. Se observă că între cele două variabile studiate – fapta comisă și performanțele școlare – nu există o asociere semnificativă din punct de vedere statistic.

Întrucât expertiza medico-legală psihiatrică conține și un examen psihologic, care are printre alte obiective și evaluarea nivelului de inteligență, datele au permis și o analiză privind corelațiile dintre nivelul de inteligență al subiecților și alte variabile, în dezvoltarea de comportamente delincvente.

Astfel, doar 27% dintre minorii expertizați au intelect normal, în timp ce 25,7% au un nivel de inteligență la limită, iar 47,3% au fost evaluați cu retard ușor sau moderat. Deși din punct de vedere statistic nu există diferențe semnificative între cele două variabile analizate – fapta comisă și nivelul de inteligență – se remarcă o proporție mai mare a minorilor cu retard ușor sau moderat în rândul celor care au comis alt tip de fapte, comparativ cu cea a minorilor care comit furturi având același nivel de inteligență: 62,2% față de 44,6%.

Tabel 3: Nivelul de inteligență, în funcție de tipul faptei comise

Fapta comisă	QI				Total
	normal	limită	retard ușor	retard moderat	
furt	57	56	77	14	204
	27,9%	27,5%	37,7%	6,9%	100,0%
altă faptă	8	6	22	1	37
	21,6%	16,2%	59,5%	2,7%	100,0%
Total	65	62	99	15	241
	27,0%	25,7%	41,1%	6,2%	100,0%

În ceea ce privește concluziile expertizei medico-legale psihiatrice, privind prezența sau absența discernământului la momentul comiterii faptei, aproximativ 7 din 10 (68,5%) dintre minorii analizați, au fost diagnosticați ca având discernământ la momentul comiterii faptei.

Deși nu există o asociere statistică între fapta comisă și prezența sau absența discernământului, se remarcă totuși o proporție mai mare a celor cu discernământul diminuat în rândul celor care au comis furturi, comparativ cu cei care au comis alt tip de fapte: 33,8% față de 18,9%.

Tabel 4: Prezența sau absența discernământului la momentul comiterii faptei, în funcție de tipul faptei comise

		Discernământ		Total
		păstrat	diminuat	
Fapta comisă	furt	135	69	204
		66,2%	33,8%	100,0%
	altă faptă	30	7	37
		81,1%	18,9%	100,0%
Total		165	76	241
		68,5%	31,5%	100,0%

Influența factorilor de risc în comiterea faptelor de furt

Ne interesează modul în care variabilele analizate se asociază sau se influențează reciproc pentru a stabili factorii care au o acțiune independentă și cei care se combină în a determina conduite delincvente juvenile de tipul efracției.

Mediul de rezidență și dimensiunea familiei

Pentru tinerii care au comis furturi, se observă că variabilele dimensiunea familiei

și mediul de rezidență nu sunt independente, ci se asociază. Între cele două variabile există o legătură semnificativă din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 8,429$; $DF = 2$; $p = 0,015 < 0,05$) și o asociere pozitivă, de intensitate modestă ($V = 0,203$), semnificativă statistic ($p = 0,015 < 0,05$).

Constatăm că toate valorile reziduurilor standardizate ajustate se găsesc în intervalul $[-2, 2]$, ceea ce înseamnă că nu există diferențe semnificative între valorile observate și cele așteptate.

Tabel 5: Asocierea dintre mediul de rezidență și nivelul frăției pentru minorii care au comis furturi

Domiciliul		Nivelul frăției			
		singur	2-4 copii	peste 4 copii	Total
urban	Număr	15	71	52	138
	%	68,2%	60,2%	81,2%	67,6%
	Std. Residual	0,0	-1,0	1,3	
rural	Număr	7	47	12	66
	%	31,8%	39,8%	18,8%	32,4%
	Std. Residual	0,0	1,4	-1,9	
Total	Număr	22	118	64	204
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Modul de comitere și tipul faptei

Dacă analizăm asocierea modului de comitere a faptei și tipul faptei, observăm că, diferențele sunt semnificative din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 3,972$; $DF = 1$; $p = 0,046 < 0,05$) și există o asociere pozitivă, de intensitate modestă ($\phi = 0,128$),

semnificativă statistic ($p = 0,046 < 0,05$), între cele două variabile. Se poate afirma că furturile tind să fie comise în grup mai mult decât alt tip de fapte. Și în acest caz, toate reziduurile standardizate ajustate se găsesc în intervalul $[-2, 2]$, ceea ce înseamnă că nu există diferențe semnificative între valorile observate și cele așteptate.

Tabel 6: *Asocierea dintre modul de comitere a faptei și tipul faptei*

Modul de comitere		Fapta comisă		
		furt	altă faptă	Total
în grup	Număr	108	13	121
	%	52,9%	35,1%	50,2%
	Adjusted Residual	2,0	-2,0	
individual	Număr	96	24	120
	%	47,1%	64,9%	49,8%
	Adjusted Residual	-2,0	2,0	
Total	Număr	204	37	241
	%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 7: *Asocierea dintre nivelul economic al familiei și tipul faptei*

			Nivelul economic al familiei			Total
			scăzut	mediu	crescut	
Fapta comisă	furt	Număr	181	23	0	204
		%	88,7%	11,3%	0,0%	100,0%
	altă faptă	Număr	23	13	1	37
		%	62,2%	35,1%	2,7%	100,0%
Total		Număr	204	36	1	241
		%	84,6%	14,9%	0,5%	100,0%

Pornind de la definiția șansei (*odd*) unui eveniment ca fiind „raportul între numărul posibilităților de apariție a unui eveniment și numărul posibilităților ca evenimentul să nu apară” (Labăr, 2008), raportul șanselor (*odds ratio*) ca un subiect să comită o faptă de furt în grup este de 2,077 ori mai mare decât ca el să o comită singur (interval de încredere: [1,002; 4,305]). Pentru cei care comit furturi, raportul de șanse este de 1,116 în favoarea celor care comit furturile în grup (interval de încredere [1,001; 1,244]), iar pentru cei care comit altfel de fapte, acest raport ia valoarea de 0,537 (interval de încredere [0,287; 1,005]).

Nivelul economic al familiei și tipul faptei

Se observă că variabilele nivelul economic al familiei și tipul faptei nu sunt

independente, ci se asociază, între cele două variabile existând o legătură semnificativă din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 20,061$; $DF= 2$; $p=0,000 < 0,05$) și o asociere pozitivă, de intensitate modestă ($V = 0,289$), semnificativă statistic ($p=0,000<0,05$).

Apartenența la un grup infracțional și tipul faptei

Dacă analizăm asocierea dintre apartenența la un grup infracțional și tipul faptei, observăm că diferențele sunt semnificative din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 5,524$; $DF= 1$; $p=0,019 < 0,05$) și există o asociere pozitivă, de intensitate modestă ($\phi = 0,151$), semnificativă statistic ($p=0,019<0,05$), între cele două variabile.

Tabel 8: Asocierea dintre apartenența la grup delincvent și tipul faptei

			Apartenența la grup delincvent		Total
			da	nu	
Fapta comisă	furt	Număr	109	95	204
		%	53,4%	46,6%	100,0%
	altă faptă	Număr	12	25	37
		%	32,4%	67,6%	100,0%
Total		Număr	121	120	241
		%	50.2%	49.8%	100.0%

Raportul șanselor (*odds ratio*) ca un subiect care face parte dintr-un grup delincvent să comită o faptă de furt este de 2,39 ori mai mare decât ca unul care nu aparține unui astfel de grup să comită un alt tip de faptă (interval de încredere: 1,139; 5,016). Pentru cei care aparțin unui grup infracțional, raportul de șanse este de 1,647 în favoarea celor care comit furturi (interval de încredere 1,017; 2,669), iar pentru cei care nu aparțin unui astfel de grup, acest raport ia valoarea de 0,689 (interval de încredere 0,528; 0,900).

Nivelul de inteligență și școlarizare

Comparativ cu minorii cu un coeficient de inteligență normal sau la limită, cei cu retard ușor sau moderat abandonează școala într-o proporție mai mare (68,8% față de 15,6%).

Dacă analizăm asocierea dintre nivelul de inteligență și școlarizare la minorii care au comis furturi, observăm că diferențele sunt semnificative din punct de vedere statistic ($\chi^2 = 42,169$; $DF = 4$; $p = 0,000 < 0,05$) și există o asociere pozitivă între cele două variabile, de intensitate moderată ($V = 0,321$), semnificativă statistic ($p = 0,000 < 0,05$).

Tabel 9: Asocierea dintre nivelul de inteligență și eșecul școlar

Școlarizare		QI grupat			Total
		normal	limită	retard ușor sau moderat	
continuă	Număr	47	45	35	127
	%	37,0%	35,4%	27,6%	100,0%
abandon	Număr	10	10	44	64
	%	15,6%	15,6%	68,8%	100,0%
neșcolarizat	Număr	0	1	12	13
	%	0,0%	7,7%	92,3%	100,0%
Total	Număr	57	56	91	204
	%	27,9%	27,5%	44,6%	100,0%

Nivelul de inteligență și abandonul școlar

63,7% dintre cei care au abandonat școala și care au retard ușor sau moderat au finalizat cel mult 7 clase, față de doar 80% care au abandonat școala, dar care au un coeficient de inteligență la limită, respectiv 100% care au un QI normal.

În privința asocierii dintre nivelul de inteligență și nivelul de școlarizare absolut, se observă că între cele două variabile există diferențe semnificative din punct de vedere statistic: ($\chi^2 = 21,238$; $DF = 10$; $p = 0,019 < 0,05$) și există o asociere pozitivă între cele două variabile, de intensitate puternică ($V = 0,407$), semnificativă statistic ($p = 0,019 < 0,05$).

Tabel 10: *Asocierea dintre nivelul de inteligență și nivelul educațional finalizat, pentru minorii care au comis furturi*

QI_grupat		Nivel educație finalizat						
		analfabet	studii primare nefinalizate	studii primare	studii gimnaziale nefinalizate	studii gimnaziale	9 clase	Total
normal	Număr	1	3	2	4	0	0	10
	%	10,0%	30,0%	20,0%	40,0%	0,0%	0,0%	100,0%
limită	Număr	2	0	0	6	0	2	10
	%	20,0%	0,0%	0,0%	60,0%	0,0%	20,0%	100,0%
retard ușor sau moderat	Număr	1	2	5	20	11	5	44
	%	2,3%	4,5%	11,4%	45,5%	25,0%	11,5%	100,0%
Total	Număr	4	5	7	30	11	7	64
	%	6,2%	7,8%	10,9%	46,9%	17,3%	10,9%	100,0%

Elaborarea unui model predictiv privind comiterea faptelor de furt

Regresia logistică binară este un model de predicție care examinează modul în care diferiți factori pot influența o variabilă binară (care poate lua doar două valori). În realizarea modelului există 3 etape:

- identificarea unui model inițial,
- ajustarea modelului în funcție de relațiile dintre variabile,
- verificarea modelului.

La construirea modelului predictiv vom avea în vedere următoarele considerente metodologice: elaborarea unei scheme de relații în care să includem cât mai puține variabile, selectarea în mod pertinent a variabilelor incluse în model, capacitatea predictivă a modelului construit să fie cât mai mare. În acest scop, am selectat variabilele incluse în model, ținând cont de semnificația statistică a interacțiunilor dintre ele și am verificat semnificația principalilor factori statistici care caracterizează verosimilitatea modelului și capacitatea sa predictivă (testarea modelului explicativ propus utilizând: testul G^2 al rapoartelor de verosimilitate (principalul indicator care ne arată în ce măsură modelul explicativ propus este sau nu semnificativ statistic (Sava, 2004)), testul

Hosmer și Lemeshow (testează ipoteza nulă potrivit căreia datele observate sunt generate de modelul explicativ propus), criteriul Bayesian Ajustat de Informare – BIC (poate fi utilizat pentru testarea unui model anume, dar mai ales pentru a compara două modele diferite), precum și stabilirea eficienței explicative a modelului folosind indicatorii statistici care indică în ce măsură variabila independentă influențează variabila dependentă: R^2 al lui Cox și Snell, R^2 al lui Nagelkerke, Pseudo- R^2 , R^2 al lui McFadden, R^2 al lui McFadden (ajustat). În continuare, redăm modelul predictiv rezultat, în urma aplicării strategiei de modelare definită mai sus.

Descrierea modelului predictiv

VD (variabila dependentă): fapta comisă

VI (variabila independentă): apartenența la grup delincent, modul de comitere, locul săvârșirii faptei, nivelul economic al familiei, nivelul de inteligență.

În model au fost introduse variabilele independente care au arătat o asociere semnificativă în analiza bivariată ($p < 0,05$) și un raport de șanse (*Odd Ratio*) mare - $OR > 1$.

După rularea modelului în SPSS, testul chi-pătrat indică faptul că variabilele inde-

pendente incluse în model sunt importante, sau, cu alte cuvinte, ne ajută semnificativ

să prezicem șansele ca un minor delincvent să comită un furt.

Tabel 11: Variabilele care asociază semnificativ statistic cu tipul faptei comise

Variabila		Fapta comisă	
		Furt	Altă faptă
modul de comitere	în grup	52,9%	35,1%
	individual	47,1%	64,9%
		p=0,046; $\chi^2(1) = 3.972$; $\phi(\phi) = 0,128$ OR în grup/individual = 2.077 (1.002– 4.305 pt. CI 95%)	
apartenența la grup delincvent	da	53,4%	32,4%
	nu	46,6%	67,6%
		p=0,019; $\chi^2(1) = 5.524$; $\phi(\phi) = 0,151$ OR da/nu = 2.390 (1.139– 5.016 pt. CI 95%)	
nivelul de inteligență	normal sau limită	55,4%	37,8%
	retard ușor sau moderat	44,6%	62,2%
		p=0,049; $\chi^2(1) = 3.872$; $\phi(\phi) = 0,127$ OR normal sau limită/retard ușor sau moderat = 2.040 (0.994– 4.189 pt. CI 95%)	
locul săvârșirii faptei	urban	78,9%	59,5%
	rural	21,1%	40,5%
		p=0,011; $\chi^2(1) = 6.492$; $\phi(\phi) = 0,164$ OR urban/rural = 2.553 (1.221– 5.337 pt. CI 95%)	
nivelul economic al familiei	scăzut	88,7%	62,2%
	mediu sau crescut	11,3%	37,8%
		p=0,000; $\chi^2(1) = 17.005$; $\phi(\phi) = 0,266$ OR scăzut/mediu sau crescut = 4.790 (2.166– 10.592 pt. CI 95%)	

Pentru ceilalți itemi asocierile sunt nesemnificative statistic.

- Testul G^2 al rapoartelor de verosimilitate este **semnificativ statistic**: $G^2(5) = 31,967$ pentru $p = 0,00 < 0,05$;
- Testul Hosmer și Lemeshow ca măsură a potrivirii este **nesemnificativ statistic** ($p = 0,327 > 0,05$; $\chi^2(6) = 6,937$);
- Criteriul Bayesian Ajustat de Informare (BIC) este negativ (-4,5430); ($BIC1 = -G^2 + df \cdot \text{model} \cdot \ln N$; $BIC1 = -31.967 + 5 \cdot \ln 241 = -4.5430 < 0$)
- Eficiența explicativă a modelului (evaluarea gradului de asociere între VI și VD) este dată de valorile următorilor parametri:
- R^2 al lui Cox și Snell = 0,124

- R^2 al lui Nagelkerke = 0,216
- Pseudo- $R^2 = 1 - (-2LL_{\text{model}} / -2LL_{\text{null}}) = 1 - (174,704 / 206,671) = 1 - 0,845324211 = 0,154675789$ ($G^2 = -2LL_{\text{null}} - (-2LL_{\text{model}})$; $-2LL_{\text{null}} = G^2 + (-2LL_{\text{model}}) = 206,671$) (LL – reprezintă abrevierea de la log likelihood, un logaritm calculat prin iterații utilizând metoda verosimilității maxime (Sava, 2004))
- R^2 al lui McFadden = $1 - (LL_{\text{model}} / LL_{\text{null}}) = 1 - 0,845324211 = 0,154675789$
- R^2 al lui McFadden (ajustat) = $1 - [(LL_{\text{model}} - df) / LL_{\text{null}}] = 1 - [(-87,352 - 5) / -95,352] = 1 - 0,922741943 = 0,077258057$

Ecuția modelului de regresie este: $\text{Log}(\text{fapta comisă}) = a + b1*(Q1_grupat2(\text{normal sau limită})) + b2*(\text{Nivel_econ}(\text{scăzut})) + b3*(Q2_1(\text{urban})) + b4*(Q6(\text{în grup})) + b5*(Q16(\text{da}))$.

Înlocuind valorile coeficienților de regresie, obținuți în tabelul 13, obținem: $\text{Log}(\text{Fapta comisă furt}) = 1,152 - 0,865*1 - 1,739*1 - 0,999*1 + 1,475*1 - 2,442*1 = -3,418$

Potrivit modelului predictiv rezultat, în comiterea faptei de furt, se delimitează ca factori determinanți: apartenența la un grup delincent, modul de comitere, locul săvârșirii faptei, situația economică a familiei și nivelul de inteligență.

Concluzii și recomandări

Un profil al minorului delincent, rezultat din datele analizate, se prezintă astfel: locuiește în mediul urban (67,2%), este de sex masculin (87,6%), în vârstă de 15 ani (48,5%), provine dintr-o familie săracă (84,6%), „aparent” structurată (56,4%), cu ambii părinți (56%), cu 2-4 copii (59,3%), cu relații intrafamiliale armonioase (57,7%) și fără conduite antisociale (95,4%), continuă școala (61,4%), unde înregistrează în general performanțe medii (58,2%), iar din punct de vedere psihologic, este evaluat cu un nivel de inteligență retard ușor (41,1%).

Aceste rezultate confirmă în cea mai mare parte ipotezele studiului:

- majoritatea minorilor delinvenți care au comis furturi fac parte din familii cu un nivel economic scăzut, în timp ce cei care au comis alt tip de fapte provin într-o proporție mai mică din astfel de familii;
- deși peste o treime dintre minorii analizați au abandonat școala sau sunt analfabeți, nu există nicio corelație între abandonul școlar și fapta comisă, aban-

donul școlar contribuind la dezvoltarea de comportamente infracționale, fără a determina în mod direct conduita infracțională;

- există de 2,39 ori mai multe șanse ca un minor care face parte dintr-un grup delincent să comită o faptă, decât unul care nu aparține unui astfel de grup, în acest sens, grupul de prieteni având un rol foarte important în dezvoltarea de comportamente deviante;
- într-o proporție mai mare minorii delinvenți care au comis furturi au fost evaluați cu un nivel de inteligență normal sau limită, comparativ cu cei care au comis alt tip de faptă.

Face excepție o singură ipoteză, care nu se confirmă: mediul familial dezorganizat și conflictual, nu determină în mod necesar dezvoltarea de comportamente delinvente în rândul copiilor. Astfel, rezultatele studiului arată că minorii delinvenți provin în cea mai mare parte din familii afirmativ structurate, în care se manifestă relații armonioase. Acest rezultat se poate datora pe de o parte „sincerității” datelor disponibile (o parte din datele conținute în dosarele studiate se bazează pe declarații/afirmații ale minorilor, părinților, rudelor, profesorilor etc.). Pe de altă parte, se induce supoziția potrivit căreia nu organizarea sau dezorganizarea în sine a familiei este un factor de risc, ci caracteristicile familiilor „aparent organizate” contribuie la formarea de comportamente delinvente, pentru a cărei verificare ar fi necesare și alte date (relațiile afective dintre părinți și copii, sistemul valoric promovat în familie, disfuncțiile educative ale familiei etc.).

Pe baza celor analizate, se poate concluziona că, în structurarea comportamentului deviant al minorilor din județul Caraș-Severin, printre cei mai importanți factori determinanți se numără: mediul de rezidență, tipul și dimensiunea familiei de origine, nivelul economic al familiei, nivelul de inteligență, anturajul negativ.

Majoritatea minorilor analizați prezintă deficiențe de socializare familială și socială, sunt inadaptați școlar și aparțin unor grupuri care manifestă o atitudine ostilă față de respectarea normelor sociale.

Rezultatele studiului sunt în concordanță cu cele mai importante dintre teoriile sociologice care explică delincvența juvenilă:

- inegalitățile sociale reprezintă o cauză esențială a creșterii delincvenței (*Teoria ecologică*);
- comportamentul delincent este învățat în familie sau în microgrupul delincent, în cadrul proceselor de comunicare și relaționare socială (*Teoria asocierilor diferențiate*);
- indivizii predispuși devianțelor dovedesc un slab autocontrol, o rezistență scăzută la frustrații, lipsa responsabilităților și o orientare inadecvată a scopurilor. Aceștia pot fi orientați și controlați prin familie, mediul școlar, social și judiciar. (*Teoria controlului social*);
- tratamentul primit de copii în perioada copilăriei din partea părinților și a altor factori cu care ei interrelaționează (școala, biserică etc.) are un rol primordial în realizarea socializării pozitive primare și în dezvoltarea autocontrolului social. (*Teoria socializării comportamentale*);
- ideile criminale sunt extraordinar de favorizate de situațiile excepționale (apărute natural, ca oportunități) și de situațiile create, care au un rol major în creșterea ratei delincvenței. (*Teoria rolului situațiilor de delincvență*);
- delincvența are o rațiune proprie ce ține de oportunitățile oferite. Omul întotdeauna dorește mai mult (putere, bogăție) ceea ce îl determină de cele mai multe ori să modifice condițiile impuse pentru a obține ceea ce dorește. Astfel, în funcție de oportunitățile avute, el utilizează mijloace mai mult sau mai

puțin legale (legitime și paralegitime). (*Teoria strategiilor criminale*).

Potrivit caracteristicilor modelului predictiv elaborat prin regresia logistică binară, se poate vorbi de o structură de determinare a infracțiunii de furt, formată dintr-o multitudine de factori interdependenți, asociați semnificativ din punct de vedere statistic, fără a se putea însă delimita o clasă de variabile care ar putea genera în mod absolut un comportament delincent orientat spre comiterea faptei de furt. Acest rezultat este în acord cu o concluzie mai generală la care au ajuns Gottfredson și Hirschi în 1994, potrivit căreia „predicția violenței la nivel individual este problematică, iar violența, ca și crima, nu poate fi prezisă, ceea ce sugerează că comportamentele violente sau agresive aparțin unui construct mai larg al comportamentelor problematice”.

Ca măsuri de intervenție care ar putea contribui la reducerea fenomenului și la reintegrarea socială a minorilor delincvenți, propunem:

- pentru minorii delincvenți instituționalizați, respectiv pentru cei aflați în stare privativă de libertate, elaborarea și aplicarea unor strategii educaționale personalizate, care să faciliteze dobândirea unui nou comportament prosocial și să scadă riscul recidivei infracționale;
- elaborarea de programe privind combaterea abandonului școlar și a inadapării școlare;
- consilierea minorilor delincvenți care provin din familii cu situație economică precară, în scopul adecvării aspirațiilor acestora la resursele disponibile.

Limitele studiului

Studiul are și o serie de limite care se pot structura astfel:

- Numărul relativ mic de subiecți care au fost incluși în eșantion.

- Imposibilitatea de a obține informații prin interviewarea directă a minorilor care au comis infracțiuni a condus la utilizarea rapoartelor de expertiză medico-legală psihiatrică, ca și principală sursă de colectare a datelor.
- Întrucât datele au fost colectate prin intermediul expertizei medico-legale psihiatrice, nu există certitudine deplină cu privire la sinceritatea răspunsurilor, subiecții putând avea un interes real în deformarea unor răspunsuri.
- Îmbunătățirea modelului predictiv prezentat prin includerea mai multor dimensiuni care să reflecte mai exact caracteristicile minorilor delincvenți care comit furturi;
- Combinarea datelor culese prin intermediul expertizei medico-legale psihiatrice cu date colectate prin interviewarea directă a minorilor delincvenți, pentru a crește validitatea rezultatelor obținute;
- Efectuarea unui alt studiu, după o perioadă de timp de minim 2 ani, pe același lot de subiecți, în scopul realizării unei analize comparative privind modul în care minorii delincvenți incluși în acest studiu au evoluat în timp și măsura în care aceștia și-au schimbat comportamentul delincent.

Perspective viitoare de cercetare

Acest studiu a evidențiat o serie de perspective de cercetare care pot să ofere informații mai vaste în privința tematicii cercetate. Printre acestea putem aminti:

Note

¹ Infracțiuni la 100.000 de locuitori.

² Persoane condamnate definitiv la 100.000 de locuitori.

Bibliografie

- Amza, T. (1998) *Criminologie*. București: Lumina Lex.
- Banciu, D. și Rădulescu, S. M. (1990) *Introducere în sociologia delincvenței juvenile. Adolescența între normalitate și devianță*. București: Medicală.
- Banciu, D. și Rădulescu, S. M. (2002) *Evoluții ale delincvenței juvenile în România. Cercetare și prevenire socială*. București: Lumina Lex.
- Banciu, D. (2011) Evaluări sociologice și normative privind justiția penală pentru minori din România. *Sociologie Românească*, IX, 4, 18-30.
- Butoi, T. (2009) *Criminologie. Comportamente criminale*. București: Solaris.
- Dragomirescu, V. (1976) *Psihologia comportamentului deviant*. București: Științifică.
- Dermengiu, D., Curcă, G. C. și Gheorghiu, V. (2005) *Lucrări practice de medicină legală*. București: Tehnoplast Company.
- Grecu, F. și Rădulescu, S. M. (2003) *Delincvența juvenilă în societatea contemporană*. București: Lumina Lex.
- Inspectoratul de Poliție Județean Caraș-Severin (2011) Evaluarea activității Inspectoratului de Poliție Județean Caraș-Severin în anul 2011. Disponibil la: <http://www.politia.caras.ro/activitate/statistici/4518-evaluarea-activitatii-ipj-caras-severin-pe-anul-2011.html>. Accesat în 3 mai 2013.

- Inspectoratul de Poliție Județean Caraș-Severin (2010) Evaluarea activității Inspectoratului de Poliție Județean Caraș-Severin în anul 2010. Disponibil la: <http://www.politia.caras.ro/activitate/statistici/3463-evaluarea-activitatii-ipj-caras-severin-pe-anul-2010.html>. Accesat în 3 mai 2013.
- Inspectoratul de Poliție Județean Caraș-Severin (2009) Evaluarea activității Inspectoratului de Poliție Județean Caraș-Severin în anul 2009. Disponibil la: <http://www.politia.caras.ro/activitate/statistici/2365-evaluarea-activitati-ipj-caras-severin-pe-anul-2009.html>. Accesat în 3 mai 2013.
- Institutul Național de Statistică (2013) Repere economice și sociale regionale: Statistică teritorială.
- Labăr, A. V. (2008) *SPSS pentru științele educației*. Iași: Polirom.
- Le Blanc, M. (1985) L'écologie, mécanisme amplificateur de la délinquance des adolescents, în M. Crespo și C. Lessard, *Éducation en milieu urbain*, Montréal: Presses de l'Université de Montréal, 367-396.
- Le Blanc, M. (1994a) La délinquance des adolescents, în F. Dumont, S. Langlois și Y. Martin (editori), *Traité des problèmes sociaux*, Québec: Institut québécois de recherche sur la culture, 279-300.
- Le Blanc, M. (1994b) La conduite délinquante des adolescents et ses facteurs explicatifs, în *Traité de criminologie empirique*, 2e édition, Montréal: Les Presses de l'Université de Montréal, 49-89.
- Micle, M. I., Săucan, D. Ș. și Liiceanu, A. (2010) Dimensiuni psihosociale în recidiva minorilor delincvenți. *Sociologie Românească*, VIII, 4, 127-138.
- Popa, S. (2010) Antrenament pentru autocontrolul furiei la delincvenții juvenili agresivi. *Sociologie Românească*, VIII, 3, 132-146.
- Pitulescu, I. (2000) *Criminalitatea juvenilă. Fenomenul "Copiii străzii"*. București: Național.
- Sava, F. A. (2004) *Analiza datelor în cercetarea psihologică. Metode statistice complementare*. Cluj-Napoca: ASCR.
- Stănișor, E. (2003) *Delincvența juvenilă*. București: Oscar Print.
- Stănoiu, R., Brezeanu, O. și Dianu, T. (1994) *Tranziția și criminalitatea*. București: Oscar Print.
- Toader, T. (2010) *Codul Penal. Codul de procedură penală*. București: Hamangiu.